

**KALE KAPILARININ SAĞLIKLAŞTIRILMASI:
SEFERİHİSAR SIĞACIK KALE KAPILARI ÖRNEĞİ**
*CONSOLIDATION OF CASTLE GATES; CASE STUDY OF SEFERİHİSAR
SIĞACIK CASTLE GATES*

Yrd. Doç. Dr. Özlem ATALAN

İzmir Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

Özet

Seferihisar, Türkiye'nin batısında Ege Bölgesi'nde, İzmir iline bağlı ve yerleşimin güneybatısında yer alan ilçe merkezi kenttir. Kuzey ve doğudan İzmir, güney ve batıdan Ege Denizi ile sınırlıdır. Sığacık ise, İzmir ilinin Seferihisar ilçesine bağlı bir mahallesidir. Sığacık, Seferihisar'a 4 km, İzmir'e 46 km uzaklıktadır. Mahalle, Seferihisar Dilek Yarımadası'nın kuzeyinde, Sığacık Koyu'nun kıyısında yer almaktadır. Sığacık yerleşimi, özellikle yakın yerleşme yeri çevresinde 12 İyon kent devletlerinden biri olan Teos kalıntılarında sahip olmakla önem kazanmıştır. Sığacık Kale yerleşim dokusunu 16. ve 20.yy.dan kalma Sığacık Kalesi, anıtsal yapıları olan Sığacık Camisi, Türk hamamı, Mescit ile geleneksel Sığacık konutları oluşturmaktadır.

Günümüzde Sığacık, sahip olduğu farklı medeniyetlerden kalan ve kent kültürünün temelini oluşturan yapısal zenginliği ile dünyada az rastlanan bir yerleşim dokusuna sahiptir. Ülkemizde çok eski çağlardan gelen zengin kültürel birikimi ile farklı mimari tarzlarda yapıların ortaya çıktığı görülmektedir. Anadolu'nun hemen hemen bölgesinde yoğun olarak gördüğümüz bu tarihsel değerlerin ve kültürel mirasın bir halkasını da Sığacık oluşturmaktadır. Günümüzde Sığacık'ta yer alan özgün mimari anıtsal yapı örneklerinin, zamana meydan okurcasına ayakta kaldığı görülmektedir. Bununla birlikte, günümüzde bu anıtsal yapıların ve Seferihisar Sığacık Kalesi'nin ölçüde zarar gördüğü ve korunamadığı görülmektedir. Bu makalenin amacı, araştırma kapsamında yapılan analiz ve araştırmalar yardımıyla, Seferihisar Kalesi ve kale kapılarının korunmasına yönelik koruma önerileri getirmektir.

Anahtar Kelimeler: Sığacık Kale Kapıları, Sığacık Kalesi, Kale, Seferihisar, Sığacık

Abstract

Seferihisar is the centrum of the district in the west of Turkey in the Aegean Region within the borders of İzmir City located in the southwest of the

settlement. It is bordered by the district of İzmir in the north and east and Aegean Sea in the south and west. Sığacık is a vicinity of the Seferihisar district of İzmir province. It is 4 km to Seferihisar and 46 km to İzmir. Sığacık is located on the north side of Seferihisar Dilek Peninsula, near the bay of Sığacık. Sığacık settlement is important, because it has the archeological ruins of Teos which was one of 12 Ionic city States. Sığacık Castle, traditional houses, monumental buildings, which remain from 16th and 20th centuries, constitute the settlement texture of Sığacık Castle vicinity. Sığacık monumental building texture are constituted Sığacık Castle, Sığacık Mosque, a Turkish bath and Masjid.

From the beginning of early ages, there are samples of original architectural styles coming from the several different cultural impressions which effected Sığacık. Sığacık has a part of these archeological and historical values and cultural inheritance which we can see in all regions of Anatolia. Today we can see them in spite of the bad conditions, as the monuments of cultural inheritance. However there is also the element of the destruction of Castle and its gates by external effects inspite of some protective procedures. This article aims to provide solution suggestions by observing and determining which measures should be taken for the Castle and its gates in order to protect and preserve the Sığacık Castle.

Key Words: Sığacık Castle Gates, Sığacık Castle, Castle, Seferihisar, Sığacık

1. Seferihisar Sığacık'ın Konumu ve Tarihsel Süreçteki Yeri

Seferihisar, Türkiye'nin batısında Ege Bölgesi'nde, İzmir iline bağlı ve yerleşimin güneybatısında yer alan ilçe merkezi kenttir. Kuzey ve doğudan İzmir, güney ve batıdan Ege Denizi ile sınırlıdır. Sığacık ise, İzmir ilinin Seferihisar ilçesine bağlı bir mahallesidir. Sığacık, Seferihisar'a 4 km, İzmir'e 46 km uzaklıktadır. Mahalle, Seferihisar Dilek Yarımadası'nın kuzeyinde, Sığacık Koyu'nun kıyısında yer almaktadır.

Sığacık yerleşiminin tarihsel gelişimi incelendiğinde, Sığacık'la yaklaşık aynı topraklara sahip olan Teos'da, ilk yerleşimin ne zaman başladığını gösterecek arkeolojik belgelerin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır (Sevin, V. 2001, Umar, 2001). Arkeolojik buluntular ile Teos tarihinin Helenistik Döneme (MÖ 10. yüzyıl) kadar uzandığını göstermektedir (Akurgal, 1973, s:141).

Sığacık yerleşimi, özellikle yakın yerleşme yeri çevresinde 12 İyon kent devletlerinden biri olan Teos kalıntlarına sahip olmakla önem kazanmıştır. Teos, Roma Dönemi'ne kadar önemli bir yerleşim olmuştur (Bean, 1997, s:118-119). Bununla birlikte Sığacık'ın kuzey limanı olan Sığacık yerleşmesi Osmanlı İmparatorluğu döneminde de önemini sürdürmüştür (Çelebi, 1984, s:129).

Teos'ta önemli kişiler yetişmiştir. Bunlardan biri M.Ö. 6 yüzyılda yaşamış olan Lyrik ozan Anakreon'dur. Anakreon'un elindeki şarap kâsesine ezgiler düzerken betimlenen heykeli Atina'dadır. Tarihçi Hekataios Teos'luydu. Ayrıca M.Ö. 100'de bakımsızlıktan oldukça kötü durumda olan Aristoteles'in kitaplığını varislerine çok

yüksek ücret ödeyerek satın alan ve kitaplığın kısmen de olsa kurtarılmasını sağlayan Apellikon'da Teos'luydu (Bean, 1997, s:117).

Sığacık Kalesi'nin Selçuklular döneminde yapıldığı tahmin edilmektedir. Aydınoğulları ve Osmanlılar döneminde tamir gören kalenin en önemli tamir aşaması, Osmanlılar döneminde Piri Reis'in önerisiyle Rodos Seferine hazırlanan Kanuni Sultan Süleyman'ın emri üzerine donanma komutanı Parlak Mustafa Paşa tarafından yapılmıştır. 1521-1522 yıllarında yapılan bu tamirde, Teos Harabeleri taş ocağı olarak kullanılıp yapı son halini almıştır. Evliya Çelebi 1620-1630 yılları arasında yapının sağlamlaştırıldığını belirtmiştir (Evliya Çelebi, 1984, s:129).

Seferihisar kazası, 1864 Nizamnamesi'nin bir uygulaması olarak Aydın Vilayetine bağlı olan Sığla Sancağı'na bağlanmıştır. 1867 yılında vilayetler idaresi kanunu ile Osmanlı İmparatorluğu'nda eyalet dağılımı değişmiş, yeni vilayet sisteminde eyaletin adı yine Aydın Vilayeti olmuştur. İzmir, Saruhan, Aydın, Denizli ve Menteşe adlı beş sancağa ayrılmıştır (Akın, 1968)

Seferihisar ilçesi, 11 Eylül 1922 yılında Yunanlıların işgalinden kurtarılmıştır. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte 20 Nisan 1924'de 491 sayılı Teşkilatı Esasiye Kanununun 89-91 maddelerine göre sancakların kaldırılması sonucu Aydın Vilayeti parçalanmış, İzmir Merkez Sancağı da İzmir Vilayeti olarak kurulmuştur. Seferihisar ilçesi bu yeni vilayetin ilçesi olmuştur. Sığacık ise, 1928-1929 tarihine kadar nahiyeye, 1929-1963 arası köy, 1963'den bu yana Seferihisar ilçesinin bir kıyı mahallesi konumundadır (Akın, 1968).

Sığacık Kale yerleşimi, Seferihisar ilçesinin kıyı mahallesi olarak günümüze kadar varlığını korumuştur. Cumhuriyet dönemi içinde 1950'li yıllardan itibaren kale içi dokusunu oluşturan pek çok konut yapılmıştır. Bu süreçte Sığacık Kalesi kullanılmadığından dolayı, bakımsızlık ve tahribatın etkisiyle büyük ölçüde zarar görmüş, akşamları kapatıldığı söylenen kale kapılarından bazıları yıkılmıştır. Seferihisar 2009 yılında Cittaslow kent yavaş şehir) olarak markalaşmıştır (<http://www.cittaslowseferihisar.org>). Kaleiçi konutlarında pek çok restorasyon uygulamaları görülmektedir.

2. Seferihisar Sığacık Kalesi ve Kale Kapılarının Mimari Analizi

Kale yapısı, Teos antik kentinden getirilen büyük boyutlu taşlarla yapılmıştır. Ancak bakımsızlıktan dolayı ve zamanın etkisiyle, kalenin görünümü ve malzeme yapısı bozulmaya başlamıştır. Sığacık Kalesi iç kale ve dış kaleden oluşmaktadır. Koyun kuzeybatısında iç kale denize doğru sivri bir çıkıntı yapmaktadır. Sığacık iç kale yapısının her köşesinde birer burç bulunmaktadır. Müller Wiener Osmanlı İmparatorluğu sınırlarında şehir tahkimatının hisarla bu derece yakın bağlantılı olanının görülmediğini, Sığacık Kalesi'nin bu yüzden askeri amaca hizmet eden, ileri karakol hizmeti görmesi için denizden gelebilecek ani saldırılara dayanabilecek şekilde planlandığını ifade etmektedir (Wiener, 1962, s: 12).

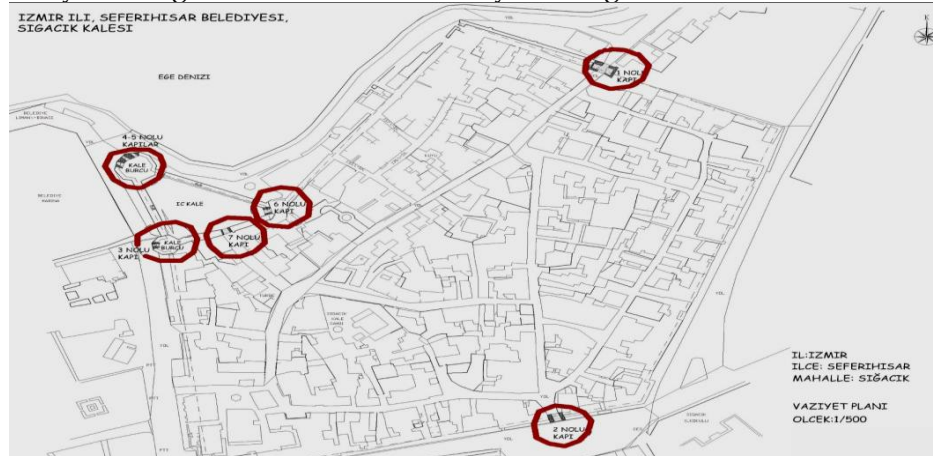
İç Kale ve İç Kale Burç Kapıları

Sığacık Kalesi'nin ana bölümü diye adlandırabileceğimiz İç Kale 1.665 m²'dir. İç kale burçları kalenin kuzeybatısında, güneybatısında ve doğusunda yer almakta, burçlar sur duvarları ile birbirine bağlanmaktadır (Resim 1 ve Resim 2).

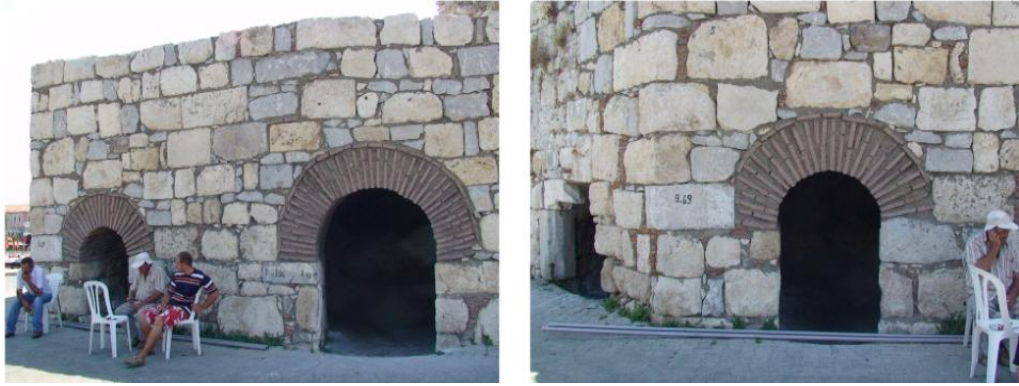

Resim 1.Sığacık Mahallesi Koruma Amaçlı İmar Planı, 2007, (Seferihisar Belediyesi)

Sığacık kalesinin kuzeybatısında düzensiz dokuz köşeli olan burç en büyük burçtur. Kaptığı alan 217 m²'dir. İçeriden dairesel planlı olan burcun iç çapı 9.85 m.dir. Burcun kale dışından içeriye girişi sağlayan tuğla örümlü yuvarlak kemerli iki adet girişi vardır. Bu orijinal iki girişin yanı sıra yapıda sonradan açıldığı anlaşılan bir başka giriş daha bulunmaktadır. Yapıdan iç kaleye yuvarlak kemerli tek bir kapıdan girilmektedir. Kapının her iki yanında genişliği 0.85 m olan, yıkık durumda birer merdiven bulunmaktadır. Her iki merdivenin üstünde tavan, tuğla örümlü tonozdur. Müller Wiener, zemin katının ağır silahların konulduğu bir bölüm gibi kullanılmış olabileceğini, üç adet mazgal deliğinin bu sebeple bulunduğunu ve üst katın savunma galerisi ile çevrilmiş olabileceğini ileri sürmektedir (Wiener, 1962, s: 12). Burç içinde yer alan konsollar bu düşüncüyü doğrulamaktadır. Tavanı kubbe örümlü olan kulenin kubbeye kadar yüksekliği 6.00 m, konsola kadar yüksekliği 4.30 m.dir.

Resim 2.Sığacık Kalesi ve Kapıları Vaziyet Planı (Seferihisar Belediyesi)

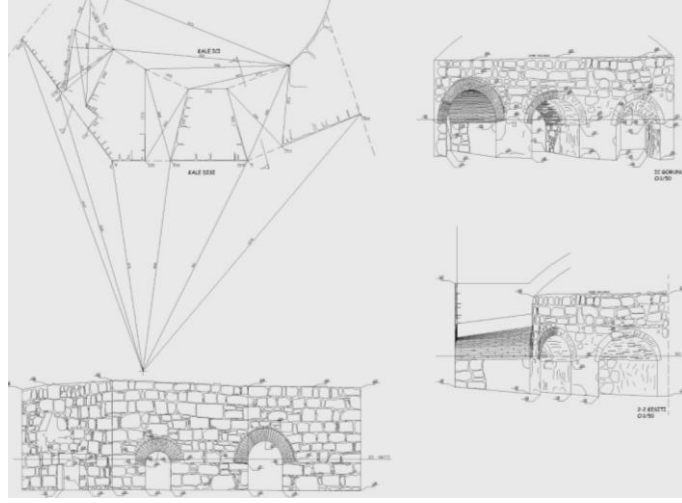
Resim 4. Kuzeybatıdaki Burç Kapıları, 4-5 nolu kapılar

Resim 3. İç Kale Görünümü

Resim 5. Kuzeybatı Burcu'nun Kale İçinden Görünümü

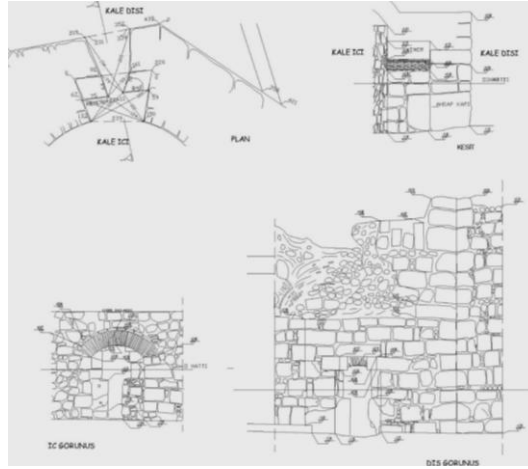

Resim 6. İç Kale Kuzeybatı Burcu Giriş Kapısı Rölövesi, 4-5 nolu kapılar (Y. Mimar Duygu Aksoy Çizimi, 2008)

Sığacık Kalesi'nin batısında yer alan iç kalenin ise, güneybatısında olan ikinci burç diğer burca göre daha küçüktür (Resim.7- Resim.8). Burç dışta sekiz köşeli, içeride dairesel plana sahip olup, 97 m²'dir. Büyük boyutlu ve pek çoğu Teos antik kentinden getirilmiş taşlarla yapılmıştır. Taş duvar kalınlığı 2.55 m.dir. Duvar kalınlığı iç kale tarafında kalınlaşarak 2.90 m.ye ulaşmaktadır. Deniz tarafından burcun içine kemerli bir giriş kapısı ile girilmektedir. Büyük burcun girişlerinin üstü tuğla örümlü düz kemer iken, küçük burcun girişi üzerinde kemer yoktur. İç kaleye giriş kapısının her iki yanında kubbenin üstüne çıkışı sağlayan 0.85 m genişliğinde, tavanı tuğla örümlü tonoz olan, birer merdiven yer almaktadır. İçeriden dairesel planlı olan kulenin iç çapı 5.72 m.dir. Burcun kubbe altına kadar yüksekliği 5.80 m.dir. Müller Wiener'a göre deniz tarafına bakan cephede mazgal delikleri bulunmaktadır.

Resim 7. İç Kale Güneybatı Burcu Giriş Kapısı, 3 nolu kapı, 2012

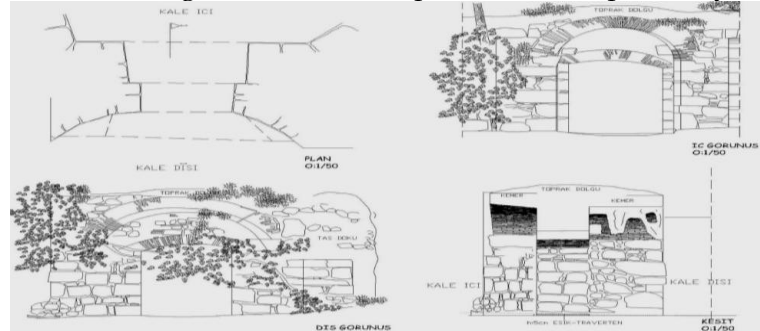

Resim 8. İç Kale Güneybatı Burcu Giriş Kapısı Rölövesi, 3 Nolu Kapı (Y. Mimar Duygu Aksoy Çizimi, 2008)

Sığacık iç kalesinin doğusunda kalan burç büyük ölçüde yıkılmış, izleri neredeyse tümüyle kaybolmuştur (Resim 9-Resim. 10) . Doğu burcunun sadece giriş kapısı ayakta kalmıştır. Üstü tuğla örümlü düz kemerli kapı ile burcun iç kısmına geçilmektedir. Kapı genişliği 2.53 m. den, 1.83 m'ye daralarak devam etmekte, kapının yüksekliği 2.71 m'dir. Kemerli kapının üstü toprak dolgudur ve üst kotu 4.70m. kadar çıkmaktadır. Günümüzde bu alana geçici bir kapı takılmıştır.

Resim 9. Doğu Burcu Giriş Kapısı, 6 Nolu Kapı, 2012 yılı

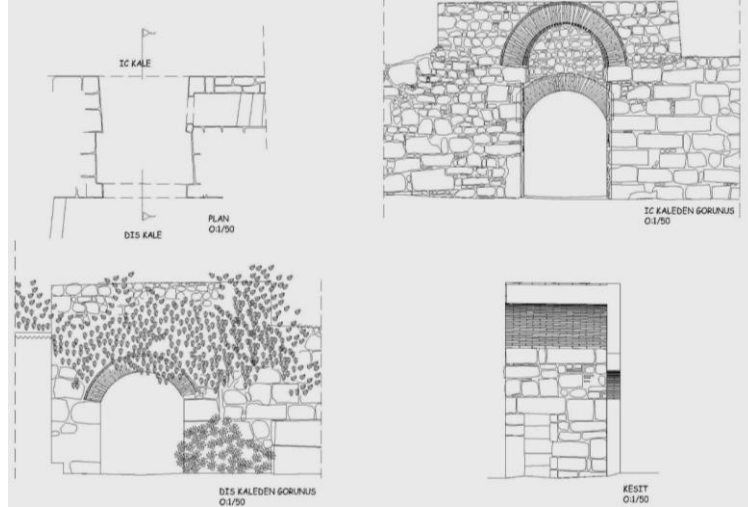

Resim 10. İç Kale Doğu Burcu Giriş Kapısı Rölövesi, . 6 Nolu Kapı(Y. Mimar Duygu Aksoy Çizimi, 2008)

İç kaleden dış kaleye, iç kalenin güneydoğusunda yer alan tuğla örümlü yuvarlak kemerli kapı ile geçilmektedir (Resim 11- Resim 12). Kapı genişliği 2.39 m.dir. İç kaleden dış kaleye geçişi sağlayan bu kapının bir yanında üst kota çıkışı sağlayan 0.85 m genişliğinde merdiven vardır. Üst kotta 3.00 m. genişliğinde taş duvardan yapılmış sur duvarı üzerine çıkmaktadır. Taş duvarın üstünde 1.85 m. genişliğinde zaman zaman daralan seyirdim yeri, tüm iç kaleyi dolaşmaktadır. Kemerli kapının yüksekliği 3.43 m.dir. Kemerli kapının toprak dolgulu en üst kotu ise 4.86 m'ye kadar yükselmektedir. Söz konusu olan bu kapının devamı yıkılmıştır. Müller Wiener'a göre bu girişin devamında kare planlı ara bölme ve tekrar dış kaleye açılan bir kapı olduğu anlatılmıştır (Wiener, 1962, s: 12).

Resim 11. İç Kale- Dış Kale Geçiş Kapısı Rölövesi, 7 Nolu Kapı

Resim 12. İç Kale- Dış Kale Geçiş Kapısı Rölövesi, 7 Nolu Kapı (Y. Mimar Duygu Aksoy Çizimi, 2008)

Sığacık iç kalesinin burçları arasında 4.00 m civarında değişen yüksekliklerde sur duvarları vardır. Sur duvarlarının üzerine çıkmayı sağlayan, kuzeydoğu sur duvarı üzerinde dokuz adet 10, 11 ve 12 basamaklı merdiven bulunmaktadır. Bu merdivenler 28-30 cm rıht yüksekliğinde, 0.60 m eninde, taştan yapılmıştır. Merdivenlerden çıkılarak ulaşılan sur duvarlarının üstünde, 1.00 m.den 1.85 m.ye kadar genişleyip daralan, seyirdim yeri mevcuttur. Seyirdim yerinin kenarında bazı bölümlerde ayakta kalabilmiş, 0.35 m genişliğinde burç duvarları izlenmektedir. Üç burç arasındaki sur

duvarından güneydoğudaki sur duvarı üzerinde giriş kapısının merkez olduğu hafif bir kırılma vardır.

Dış Kale ve Dış Kale Kapıları

Sığacık Kalesi'nin dış kale olarak adlandırılan iç kalenin doğusunda ve güneyinde yer alan sur duvarları ile çevrili alan, zamana ve tahribata bağlı olarak yıkılmış ve yıpranmıştır. Dış kalenin bazı bölümlerinde sur duvarları konut duvarı olarak kullanılmış, ya da sur duvarları üzerine konutlar yapılmıştır. Sur duvarlarının bazı bölümlerinde ise, sur duvarları yapıların cepheleri boyunca yıkılmıştır. Sığacık dış kalesi beş köşeli bir forma sahiptir. Kale içinde geleneksel Sığacık evleri, Sığacık Camii, hamam, mescit ve ticari mekanlar yer almaktadır. Sığacık Kalesi sur duvarları üzerinde kale içine girişi sağlayan üç adet kapı yer almaktadır. Güney sur duvarında Ayasuluk, güneybatı sur duvarı üzerinde Kuşadası Kapısı, kuzeydoğu sur duvarında Sivrihisar Kapısı bulunmaktadır. Ayasuluk Kapısı (Resim 14) bu ismi açıldığı yönde bulunan Selçuk'tan, Kuşadası Kapısı Kuşadası'ndan, Sivrihisar Kapısı (Resim 16) Seferihisar'dan almıştır (Wiener, 1962, s: 12).

Dış Kalenin güneybatı sur duvarları üzerine konutlar yapılmış, bazen sur duvarı yapının cephesi boyunca yıkılmıştır. Güneybatı sur duvarı üzerinde yer alan Kuşadası Kapısı yok olmuştur. Bu yöndeki sur duvarlarının korunmuş yüksekliği 2.50-4.00 m arasında değişmektedir. Kale duvarı yüksekliği, zaman zaman sıfır koduna kadar düşmektedir.

Sığacık Kalesi'nin güney ve güneydoğusunda yer alan sur duvarı yüksekliği, 3.00-4.00 m arasında değişim göstermektedir. Güneydeki sur duvarlarının üzerine konutların yapıldığı görülmektedir. Güney doğu sur duvarı üzerinde giriş kapısı yer almamakta, duvar kesintisiz devam etmektedir. Sur duvarlarının bir bölümü konut yapılarının duvarı olarak kullanılmıştır. Güney sur duvarı üzerinde yer alan Ayasuluk Kapısı (Resim 14) en iyi durumda olan kapıdır. Halk arasında 'Aşağı Kapı' olarak adlandırılmaktadır. Ayasuluk Kapısı tuğla örümlü yuvarlak kemerli olup geçiş yüksekliği 3.11 m.dir.

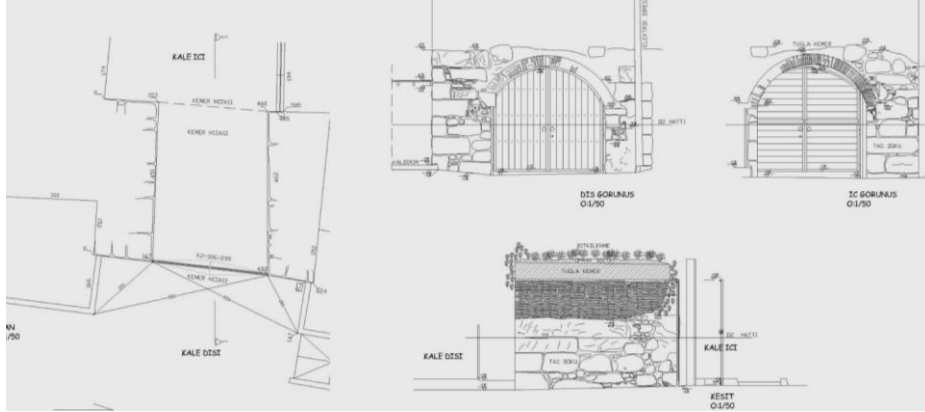
Kuzeydoğu sur duvar yüksekliği 3.40-4.80 m arasında değişmektedir. Kuzeydoğu sur duvarlarının kuzey bölümünde mazgal delikleri görülmektedir. 20/40 cm boyutlarında 15 adet mazgal deliği yer almaktadır. Mazgal deliklerinin olduğu bölümde 2.60 m. yükseklikte 1.20 m.lik seyirdim yeri bulunmaktadır. Kuzeydoğu sur duvarı üzerinde Sivrihisar giriş kapısı yer alır. Kapı tahribata uğramıştır. Kapının üstü ve yanları yıkıldığı için giriş kapısı olduğu anlaşılamamaktadır. Kuzeybatı sur duvarı, en fazla tahrip görmüş sur duvarı bölümüdür. Kuzeybatı sur duvarı, iç kale sur duvarına birleşerek sonlanmaktadır. Kuzeydoğu sur duvarıyla birleşim kısmında iki adet yıkılmış giriş bulunmaktadır. Üstü yuvarlak kemerli olan bu girişlerin ne amaçla yapıldığı anlaşılamamaktadır. Duvar yüksekliği 2.80 m ile 3.20 m arasında değişmektedir. Kuzeybatı duvarının orta kısmında iki merdiven kalıntısı dikkat çekmektedir. Yaklaşık 40 cm genişliğindeki merdivenler 1.40 m kotuna beş basamakla çıkmaktadır. 40 m kotunda ise 0.40 m genişliğinde seyirdim yeri vardır (Resim.13).

Resim 13. Güneydoğu Sur Duvarı ve Kuzeybatı Sur Duvarı 2012

Resim 14. Ayasuluk Kapısı, 2 Nolu Kapı, Dıştan ve İçten Görünüş, 2012

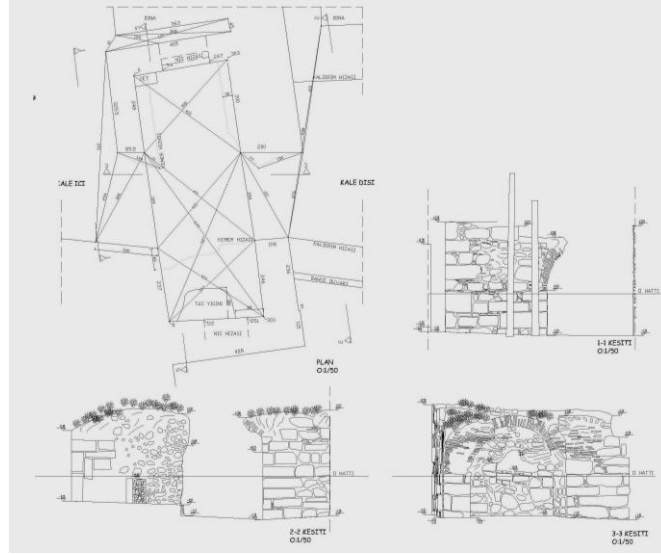
Resim 15. Ayasuluk Kapısı Rölövesi, 2 Nolu Kapı (Y. Mimar Duygu Aksoy Çizimi)

Resim 16. Sivrihisar Kapısı'nın (1 Nolu Kapı) Kale İçinden Dışarı Doğru Bakış Görünümü

Resim 17. Sivrihisar Kapısı'nın (1 Nolu Kapı) Kale İçindeki Bozulmaları

Resim 18. Sivrihisar Kapısı Rölövesi, 1 Nolu Kapı (Y. Mimar Duygu Aksoy Çizimi, 2008)

Sığacık Kalesi'nde ve Kale Kapılarında Yapı Malzemesi ve İnşa Tekniği

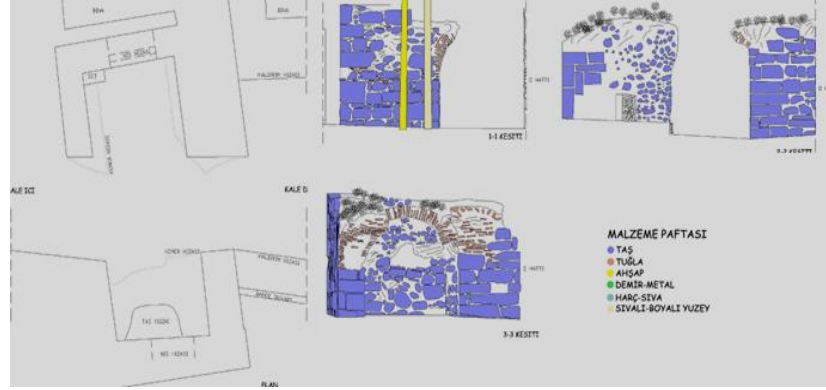
Sığacık İç kalesi, dış kalesi, burçları ve kale kapıları taş, tuğla ve ahşap malzemeleri kullanılarak, yığma tekniğinde inşa edilmiş yapılardır. Kale surlarının dışa bakan yüzleri büyük ebatlı taşlar ile örülmüştür. Bu taşlar arasında, Seferihisar Teos Antik şehrinden getirilen devşirme taşlarda görülmektedir. Duvarların iç kısmında ise, küçük boyutlu yontma ve kırma taşlar kullanılmıştır. Duvarlarda beyaz renkli kireç harcı kullanılmıştır. Sur duvarlarında büyük boyutlu taşlar arasında yatay ve dikey döşenmiş tuğla ve küçük ebatlı taşları görmek mümkündür.

Sığacık iç kale yapısı, dış kale yapısına göre taşıyıcı sistem bazında daha iyi durumdadır. Kapsamlı onarım sorunları olmakla birlikte tüm ana mekânları ve özgün strüktürü ile günümüze kadar ayakta kalmayı başarmıştır. Sığacık Kalesi'nin kuzeybatısında ve batısında yer alan burçlar bu alanda yapılaşma olmadığı için günümüze kadar gelebilmişlerdir. Yapıların kemerli giriş kapıları, taş örgüleri, kubbeleri ve özgün merdivenleri günümüze ulaşabilmiştir. Ancak kalenin doğusunda yer alan burç, bilinmeyen bir nedenle tamamen yıkılmıştır. Yapının varlığını kanıtlayan kemerli burç giriş kapısı ayakta kalabilmiştir. Sığacık Kalesi'nin iç kale bölümündeki üst yapıyı oluşturan kubbeler, tonozlar ve kemerler tuğla ve horasan

harcı ile inşa edilmiştir. Burç kapıları kemerli girişleri, taş örgüleri ve özgün merdivenleriyle ayaktadır. Burçların özgün giriş kapısının kasası ve kanatları kaybolmuş olmasına rağmen, kapıların yan taş duvarları ve kemerleri varlığını sürdürmektedir.

Dış kale yapısında, ev yapmak isteyenler denize cephe açabilmek için sur duvarlarını yıkmışlardır. Bazı konut yapıları, sur duvarları üzerine çıkarak sur duvarlarının hem görüntüsünü bozmuş, hem de yapının bütünleşen yapı sistemine zarar vermişlerdir.

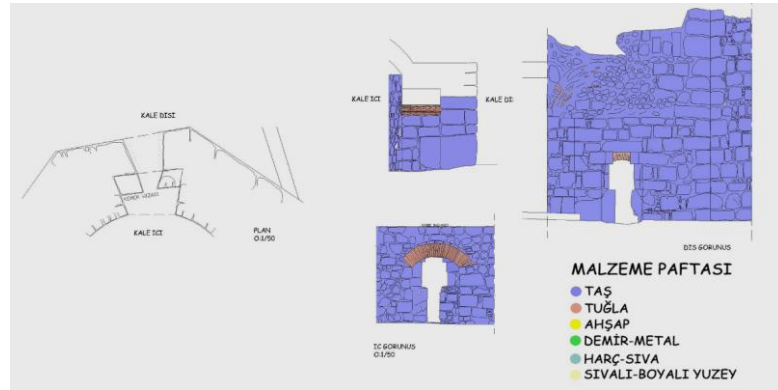
Sığıcak Kalesi'nin Ayasuluk Kapısı en iyi durumda olan kapıdır. Özgün giriş kapısının kasası ve kanatları kaybolmuş olmasına rağmen, kapının yan taş duvarları ve kemerleri varlığını sürdürmektedir. Sivrihisar kapısının üst bölümü yıkılmış, yan duvarları ve tuğla kemer izleri görülebilmektedir. Kuşadası kapısı tamamen yıkılmıştır.

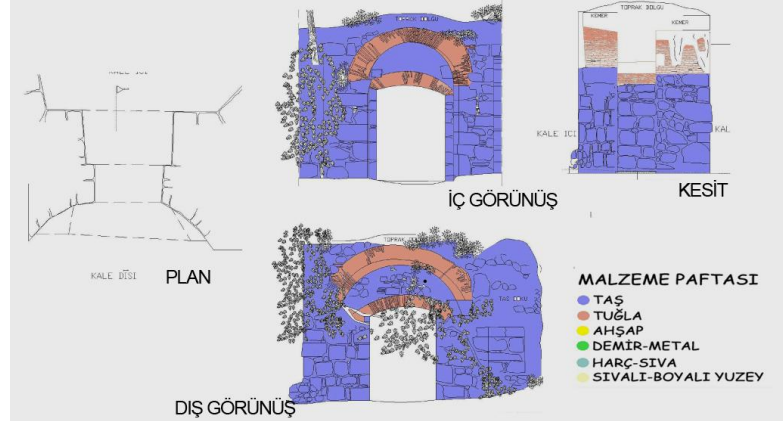
Resim 19. Sivrihisar Malzeme Analizi, 1 Nolu Kapı

Resim 20. Ayasuluk Malzeme Analizi, 2 Nolu Kapı

Resim 21. Güney Batı Sur Kapısı Malzeme Analizi, 3 Nolu Kapı

Resim 22. Doğu Burcu Giriş Kapısı Malzeme Analizi, 6 Nolu Kapı

3. Sığacak Kale Kapılarında Yapısal Durum Sorunları ile Korumaya Yönelik Müdahale Kararları

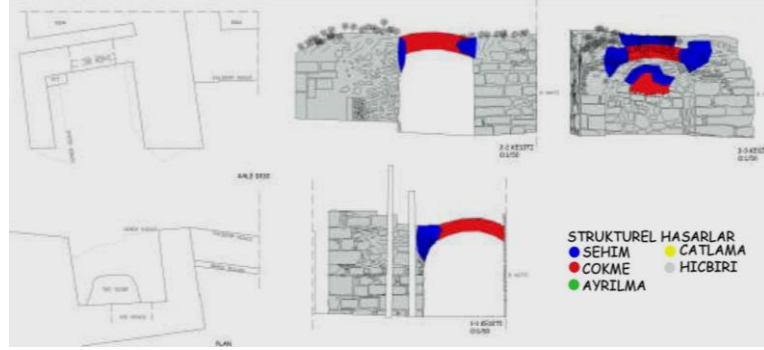
3.1. Yapısal Durum Sorunları

Sığacak Kalesi burçları artık kullanılmadığından dolayı bakımsız kalmıŐ, hava şartları ve nem nedeniyle yapı malzemelerinde yavaş yavaş çözülmeler ve kayıplar oluşmuştur. Kale yapısında deđiŐimler burçlar, kapılar, seyirdim yeri, merdivenler v.b. unsurların giderek eksilmesi Őeklinde karŐımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte Sığacak Kalesi'nde dış surlarında iŐlevsel deđiŐimle, yer yer sur duvarları yıkılarak evler yapılmış, ya da sur duvarları evlerin beden duvarı olarak kullanılarak bunların üzerine evler inşa edilmiştir.

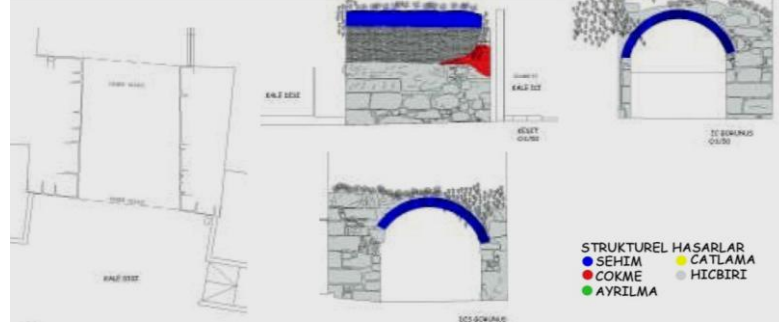
İÇ kale kapıları Güney batı sur kapısı ve Kuzeybatı burcu giriş kapısı, Doğu burcu giriş kapısı, içkaleden dış kale geŐiŐ kapısı kemerlerinde sehim ve çökme, taş duvarlarında ayrılma ve çatlama sorunlarıyla karŐı karŐıyadır. Ayrıca kaba yonu taş duvar örgüsü ile yapılmış sur duvarlarında yüzeysel kayıplar mevcuttur. Üstteki tonozun yıkılmasından kaynaklı oluşan büyük ebatlı taş kayıpları vardır.

Dış kale kapıları artık kullanılmadığı için, yıkılmış ve zamanla bozulmuŐlardır. Dış kale kapılarından Kuşadası kapısı tamamen yıkılmış, Sivrihisar kapısının yan duvarları ayakta kalabilmiş, tonozlu giriş kısmı yıkılmıŐtur. Sivrihisar ve Ayasuluk

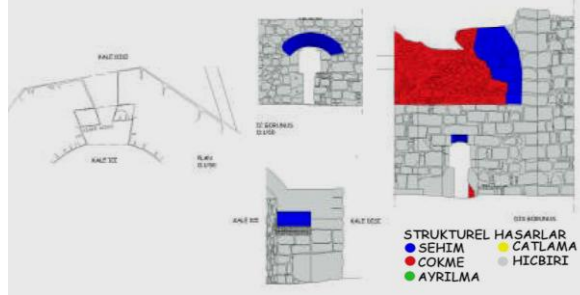
kapısının kemerlerinde sehim ve çökme, taş duvarlarında ayrılma ve çatlama sorunları vardır. Ayrıca kaba yonu taş duvar örgüsü ile yapılmış duvarlarında yüzeysel kayıplar mevcuttur. Taş duvarlarda ve tuğla kemerlerde lekelenme ve birikinti görülmektedir. Bununla birlikte yapı üstünde ve etrafında bitkilenme oluşmuştur. Üstteki tonozun yıkılmasından kaynaklı oluşan büyük ebatlı taş kayıpları vardır.

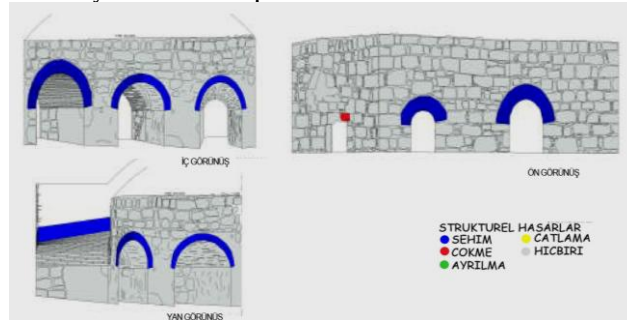
Resim 23. Sivrihisar Strüktürel Bozulmalar Analizi, 1 Nolu Kapı

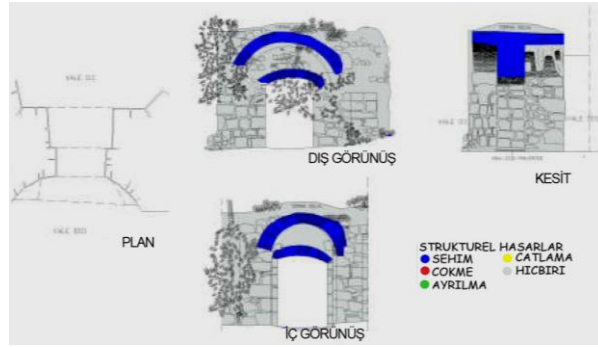
Resim 24. Ayasuluk Kapısı Strüktürel Bozulmalar, 2 Nolu Kapı

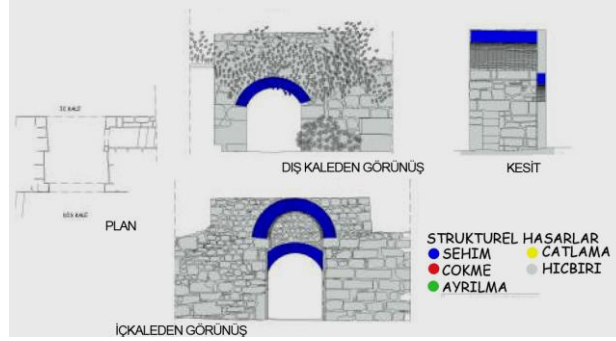
Resim 25. Güneybatı Sur Kapısı Strüktürel Bozulmalar, 3 Nolu Kapı

Resim 26. Kuzeybatı Burcu Kapısında Strüktürel Bozulmalar, 4-5 Nolu Kapılar

Resim 28. Doğu Burcu Giriş Kapısında Strüktürel Bozulmalar, 6 Nolu Kapı

Resim 29. İç Kale'den Dış Kale'ye Geçiş Kapısı Strüktürel Bozulmalar, 7 Nolu Kapı

Resim 30. Güneybatı ve Kuzeybatı Burcunun Yıkılmakta Olan Üst Kat Görünümü, 2012

3.2. Koruma ve Müdahale Kararları

Sığacak İç ve dış kale sur duvarları, burçları ve kapıları 1 derecede korunması gereken anıtsal tescilli yapılardır. Sığacak İç ve Dış kale sur duvarları, burçları ve kapıları tarihsel, sanatsal ve mimari özellikleri açısından önem taşıyan anıtsal bir yapıdır. Kalenin burçları, sur duvarları ve kapıları iyi durumda değildir. Yapının bazı bölümleri mimari özelliklerini kaybetmiştir. Yapıların bazı bölümleri ise tamamen kaybolmuştur. Sığacak İç ve Dış Kale sur duvarları, burçları ve kapılarının korunmaya alınıp, restore edilmesi gerekmektedir.

Çalışma kapsamında Sığacak kale kapıları koruma amaçlı müdahale edilecek bölgeler kapsamında 3 ana kriterle değerlendirilmiştir. Kale kapılarında ve

duvarlarındaki bölgeler; restore edilerek korunacak bölgeler, kaldırılacak bölgeler (bitkiler ve yabancı ekler), eklenecek çağdaş ekler olarak işaretlenmiştir.

- **Restore edilerek korunacak bölgeler:** Korunacak bölgeler olan sur duvarları ve kapılar; restorasyon tekniklerinden sağlamlaştırma, temizleme tekniğiyle koruma altına alınmalıdır. Bununla birlikte kapıların ve sur duvarlarının özgün halini gösteren fotoğraflar ve belgelere ulaşıldığı takdirde bütünleme tekniği ile yapılarda tamamlamaya gidilmesi önerilmektedir.

- **Kaldırılacak bölgeler (bitkiler ve yabancı ekler):** Kaldırılacak bölümler içinde sonradan yapılmış ekler ve yapıyla bütünleşmiş ekler olarak belirtilebilir. Yapıya sonradan eklenmiş tuğla duvarlar ve zamanla oluşmuş ağaçlar ve otların yapı üstünden ve çevresinde kaldırılarak yapının özgün haline çevrilmesi gerekmektedir. Bu şekilde bitkilerin yapıya zarar vermeleri ve yapının cephesini görsel olarak kapatması engellenebilir.

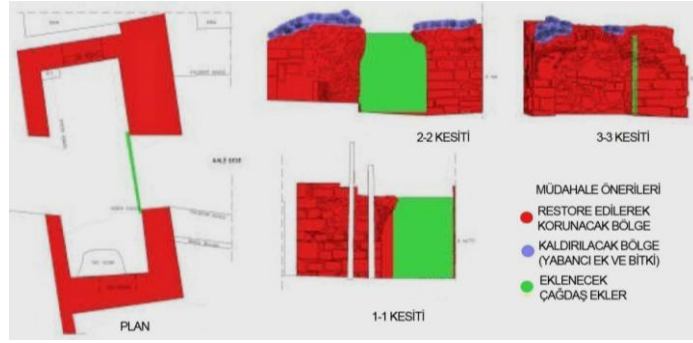
- **Eklenecek Çağdaş Ekler:** Eklenecek çağdaş ekler olarak tüm kale kapılarının kanatları gösterilmiştir. Daha önceden var olduğu kale içinde yaşayan yaşlı bireyler tarafından belirtilen, ancak zaman içinde kaybedilmiş kale kapılarının, hem kale içinin güvenliği hem de kapıların simgesel anlamda varlığını belirtmek için ahşap olarak yerleştirilmesi desteklenebilir.

Sivrihisar kapısında (1 nolu kapı) ve tonozlu geçişinde; kemer izleri, malzemesi ve bütünlemeye temel oluşturacak diğer kapı örnekleri olduğu için bütünleme tekniğiyle tamamlamalar desteklenebilir. Yine iç duvarlarında yıkılmalar, malzeme kayıpları, malzeme ve strüktürel sistemde bozulmalar görülmektedir. Bütünleme ve sağlamlaştırma, temizleme restorasyon tekniğinden yararlanabilir (Resim. 31)

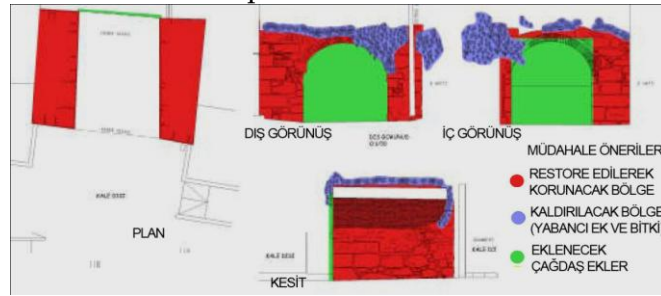
Ayasuluk kapısında (2 nolu kapı) yapı üstünde yoğun bitkilenme ve taş duvarlarında malzeme kayıpları, malzeme ve strüktürel sistemde bozulmalar, yapı üstünde kireç boyama görülmektedir. Temizleme ve sağlamlaştırma restorasyon tekniğinden yararlanabilir (Resim. 32)

Kuzeybatı Burcu (4-5 nolu kapı), Güneybatı burcu kapılarında (3 nolu kapı) ve iç kaleden dış kaleye geçiş kapısında (7 nolu kapı) malzeme ve strüktürel sistemde bozulmalar, taş duvarlarında eksilmeler ve bitkilenme görülmektedir. Temizleme ve sağlamlaştırma restorasyon tekniğinden yararlanabilir (Resim. 33, Resim. 34, Resim. 36).

Doğu Burcu'nun (6 nolu kapı) hiçbir fotoğraf ve belgesine ulaşamadığı için rekonstrüksiyonla inşası önerilmemektedir. Giriş kısmında malzeme kayıpları, malzeme ve strüktürel sistemde bozulmalar ve yoğun bitkilenme görülmektedir. Sağlamlaştırma ve temizleme restorasyon tekniğinden yararlanabilir (Resim. 35).

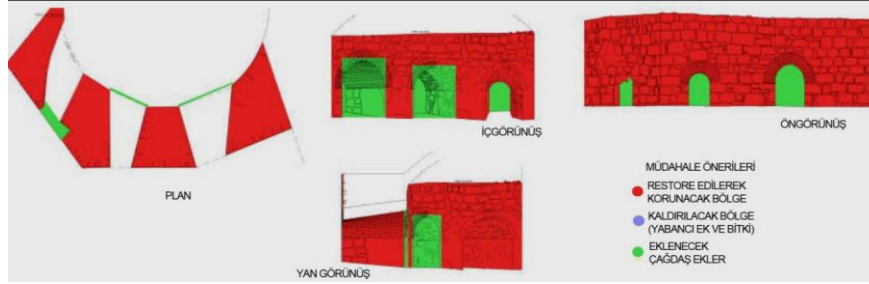
Resim 31. Sivrihisar Kapısı Müdahale Kararları, 1 Nolu Kapı

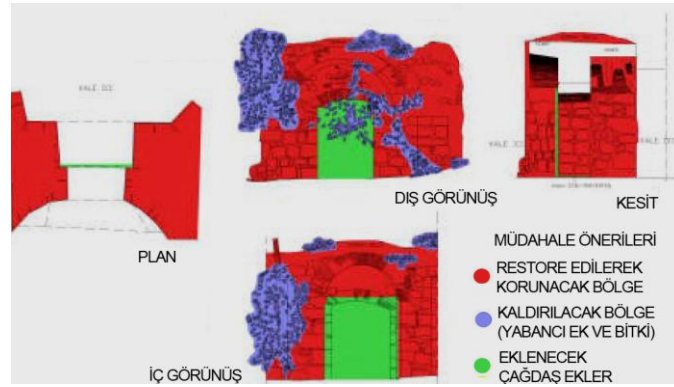
Resim 32. Ayasuluk Kapısı Müdahale Kararları, 2 Nolu Kapı

Resim 33. Güneybatı Burç Kapısı Müdahale Kararları, 3 Nolu Kapı

Resim 34. Kuzeybatı Burç Kapısı Müdahale Kararları, 4-5 Nolu Kapı

Resim 35. Doğu Burcu Giriş Kapısı Müdahale Kararları, 6 Nolu Kapı

Resim 36. İç kale'den Dış kale'ye Geçiş Müdahale Kararları, 7 Nolu Kapı.

SONUÇ

Sığıcak Kaleiçi Mahallesi mevcut konumu ile belirli eşişe dayanmıştır. Yerleşmenin yeni bir imar planı ile daha da büyümesi kale sınırları içinde olanaksız hale gelmiştir. Dayanılan sınırlamalar içinde mevcut yapılaşmanın sorunlarına çözüm aranması, sorunlu alanlarının sağlıklılaştırılması gereklidir. Çalışma alanı içerisinde kentin bozulmuş tarihsel değerlerinin yeniden kazanılmasını ve sağlıklılaştırılmasını sağlayacak çözümlerin belirlenmesi gerekmektedir. Sığıcak kale içinde 1.Derecede müdahale edilmesi gereken tüm anıtsal yapıların, rölöve ve restorasyon projeleri çizilip, restore edildikten sonra geçmişte gördüğü işleve saygılı bir şekilde yeni bir işlevle günümüze kazandırılmaları desteklenmelidir. Herhangi bir nedenle yıkıldıklarında ya da zarar gördüklerinde aynı mimari ile tekrar yapılmalıdır.

Sığıcak Kalesi'nin surlarının özgün yapısına uygun şekilde cephe temizliğinin, sağlamlaştırmasının ve bütünlemesinin yapılıp, koruma altına alınması önerilmektedir. Ayrıca kale surlarının tahribatı ya da herhangi yapıya beden duvarı olarak kullanılarak, üzerine yapı inşa edilmesi kesinlikle engellenmelidir. Sığıcak Kalesi'nin iç kalesini oluşturan burçlar, sur duvarları ve burç kapıları tahribata uğramış durumdadır. Yapıların acil olarak korumaya alınması gerekmektedir. Ayakta kalan iç kale bölümlerinin özgün yapısına uygun şekilde cephe temizliğinin, sağlamlaştırmasının ve bütünlemesinin yapılıp, koruma altına alınması önerilmektedir. Ayrıca tüm iç kale burçlarının, sur duvarlarının ve kapılarının restore

edildikten sonra geçmişte gördüğü işleve saygılı bir şekilde işlev verilerek kullanıma açılması önerilmektedir.

İç kale kapıları ve duvarlarına yapılacak koruma müdahalesinde temizleme, sağlamlaştırma ve bütünleme restorasyon teknikleri uygulanabilir. Ayrıca tüm kale yapısı, burçları ve kapıları çevresindeki bitkileşmenin ortadan kaldırılması, iç kale-dış kale geçiş kapısındaki kireç boyanın hafif basınçlı suyla temizlenmesi önerilmektedir.

Dış kale kapılarından Ayasuluk Kapısı iyi durumdadır. Ancak tahribatlardan korunmalı ve özgün yapısına uygun şekilde cephe temizliğinin, sağlamlaştırmasının yapıp, koruma altına alınması önerilmektedir. Kuşadası kapısının özgün hali bilinmemektedir. Ancak burada kapı olduğunu belli edecek simgesel bir kapı inşa edilmesi desteklenebilir. Sivrihisar kapısının restorasyon projesi kapsamında ayakta kalan kısımlarının özgün yapısına uygun şekilde cephe temizliğinin, sağlamlaştırmasının ve bütünlemesinin yapıp, koruma altına alınması önerilmektedir. Tüm kale kapılarında ve çevresinde zeminden uygulanacak spotlu aydınlatmalarla yapı çevresinde gece güvenliğinin etkinleştirilmesi ve kale yapısının karadan ve denizden görsel olarak vurgulanması önerilmektedir.

Günümüzde Cittaslow olarak markalaşan kentin (yavaş şehir) iç ve dış kale surları içinde organik mahalle pazarı kurulmaktadır. Ancak bu işlev bölge halkının kalkınmasına katkı sağlamakla birlikte iç kalenin görsel olarak estetiğini bozmaktadır. Ayrıca alanın kirlenmesine yola açmaktadır. Organik pazarın dış kale dışındaki sokaklarda yer alması, tarihi kentin görsel olarak algılanabilmesine yol açacaktır. Dış kale içinde yer alan sokakların ise düzenlenerek yemek yeme, kafeteryalar, pansiyon yada otel gibi turizm odaklı işlevlerle kullanımı desteklenebilir. Bununla birlikte, iç kalenin ise Teos'tan çıkan buluntuların sergilendiği açık ve kapalı müze alanı haline dönüştürülmesi önerilmektedir. Bu amaçla günümüzde rölövesi çıkarılmış kale yapısının, müze işleviyle restorasyon projesinin hazırlanması desteklenebilir.

İç kalenin müze işleviyle kullanılması durumunda, iç kalenin güvenlik amaçlı olarak kaleye geçişi engelleyecek şekilde kapılarla kapatılması desteklenmektedir. Özgün kale kapılarının daha önce nasıl olduğu hakkında elimizde bilgi olmadığı için, kapılar düz ahşap kapılar olarak seçilmesi, dış Kale kapılarına da iç kale ile bir bütünlük oluşturacak şekilde düz ahşap kapılar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- AKIN, H., (1968), *Aydinoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, (ikinci baskı). Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- AKURGAL, E. (1973). *Ancient Civilizations and Ruins of Turkey*. Ankara:T.T.K yayını.
- BEAN, G. E. (1997).*Eskiçağda Ege Bölgesi (İ. Delemen)*. İstanbul, Arion Yayınevi.
- ÇELEBİ, E. (1984).*Evliya Çelebi Seyahatnamesi (M. Zillioğlu)*. İstanbul, Üçdal Nesriyat.
- SEVİN, V. (2001). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Ankara, T. T. K yayını.

UMAR, B. (2001). İonia Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi, İstanbul, İnkılap Kitabevi Yayını.

WIENER, M. (1962). Istanbuler Mitteilungen, 1962.

<http://www.cittaslowseferihisar.org>

Y. Mimar Duygu Aksoy'un izniyle Seferihisar Belediyesi'ne hazırladığı Analiz paftaları düzenlenerek kullanılmıştır.